

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ЗАХОДІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Енергозбереження – це реалізація правових, організаційних, наукових, виробничих, технічних та економічних заходів, спрямованих на ефективне (раціональне) використання (та економні витрати) паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) та залучення в господарський оборот поновлюваних джерел енергії [1, с. 153, 2, с. 11]. На сьогоднішній день Україна задовольняє свої потреби в енергоспоживанні приблизно на 53% та імпортує 75% необхідного обсягу природного газу, 85% сирової нафти та нафтопродуктів. Така структура ПЕР є економічно неспроможною. Це породжує залежність економіки України від країн-експортерів нафти та газу і є загрозою для її енергетичної та національної безпеки. Тому аналіз джерел фінансування енергозберігаючих заходів в економіці України є актуальним та має важливе практичне значення.

Розглянемо основні джерела фінансування енергозберігаючих заходів, а саме джерела формування інвестиційних ресурсів. Вони поділяються на дві основні групи: *власні (внутрішні)* і *залучені (зовнішні)* [3, с. 627, 4, с. 27]. До *власних джерел* відноситься чистий нерозподілений прибуток, накопичений амортизаційний фонд, кошти від реалізації основних фондів, а також податкові пільги та дотації. Серед власних джерел фінансування інвестицій головну роль грає прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Частина цього прибутку, що спрямована на виробничий розвиток, може бути використана на інвестиційні цілі. Другим за значенням джерелом

власних коштів є амортизаційні відрахування. Їхній розмір залежить від обсягу основних фондів, що використовуються, і прийнятої політики їхньої амортизації. *Залучені джерела інвестицій*: 1) кошти, що одержувані від продажу акцій, пайові та інші внески членів трудових колективів, громадян, юридичних, осіб; 2) асигнування з державного та місцевого бюджетів, а також позабюджетних фондів, що надаються на безоплатній основі; 3) іноземні інвестиції, що надаються у формі фінансової або іншої участі в статутному капіталі спільних підприємств, а також у формі прямих вкладень міжнародних організацій і фінансових інститутів, організацій і приватних осіб; 4) різні форми позикових коштів (кредити банків, кредити іноземних інвесторів, кредити держави на поворотній основі, майно, що залучається за договорами лізингу, облігаційні позики, кредити інших інституціональних інвесторів: інвестиційних фондів, страхових товариств, пенсійних фондів, а також векселя). *Власні кошти*, а також *перші три групи залучених джерел* утворюють власний капітал суб'єкта інвестиційної діяльності. Суми, що залучені за цими джерелами ззовні, не підлягають поверненню. *Четверта група джерел* утворює позиковий капітал, який треба повернути на визначених заздалегідь умовах.

Для активізації джерел фінансування енергозбереження потрібні наступні заходи [5, с. 165]: 1) Відновлення механізму функціонування загальнодержавного фонду енергозбереження як ключового елемента механізму кредитного фінансування (інвестування) енергоефективних проєктів на поворотній основі з пільговими розмірами відсоткової ставки, розмір якої буде встановлюватися залежно від енергоефективності проєкту. Фонд наповнюється щорічними відрахуваннями при ставці 0,5% від ринкової вартості фактично використаних ПЕР населенням та суб'єктами господарювання усіх форм власності з віднесенням додаткових витрат на собівартість продукції. 2) Залучення та активізування діяльності додаткових джерел (цільових фондів енергозбереження), передбачивши такі елементи положення щодо їхнього формування і використання: спеціальні видатки у

державному бюджеті на енергозбереження (безповоротне асигнування та кредитні позики); спеціальні видатки у місцевих бюджетах на енергозбереження (зокрема частина коштів, передбачених на оздоровлення навколишнього середовища); інші небюджетні фонди (наприклад, інноваційні та інвестиційні фонди, фонди управлінських та виробничих структур, місцеві та регіональні фонди енергозбереження); міжнародна фінансова допомога (технічна допомога); позики міжнародних та іноземних кредитно-фінансових установ; кошти вітчизняних та іноземних інвесторів, зокрема кошти національних, транснаціональних фінансово-промислових груп та Української державної інноваційної компанії; капіталізація частки прибутку та амортизаційні відрахування суб'єктів господарської діяльності.

В напрямку фінансування енергозберігаючих заходів вже є успішні проекти [2, с. 13-14]: 1) Підвищення енергоефективності в промисловості України – це проект, що здійснюється на таких підприємствах як Авдієвський коксохімічний комбінат (енергозберігаючі заходи загальною вартістю \$ 250 тис.); ВАТ «Гостомельський склозавод»; ЗАТ «Костопольський завод скловиробів» (енергоефективні проекти на суму \$750 тис. власних коштів та \$3,88 млн. зовнішніх інвестицій від американського фонду Western NIS Enterprise і ЗАТ «УкрЕСКО»); ВАТ «Запорізький завод феросплавів» (на суму \$ 2,9 млн.). Впровадження цих заходів забезпечить щорічну економію 39,6 млн. кВт активної електроенергії (3% від обсягу споживання в 2000 р.), 32,4 тис. Гкал теплової енергії, а також 1480 тис. м³ природного газу (11% від обсягу споживання в 2000 р.), що еквівалентно зниженню щорічних витрат на енергоресурси на суму \$ 1,59 млн. 2) Інвестиційна програма «Підвищення енергоефективності компресорних станцій газотранспортної системи України» (фінансування в сумі \$464,4 млн.). Завдяки оснащенню газоперекачувальних агрегатів сучасними турбінами з високим ККД (31–37,5% залежно від потужності) очікується щорічне зниження споживання паливного газу на 850 млн. м³ або майже на 1/3 від сучасного рівня. 3) Проект з підвищення енергоефективності системи централізованого тепlopостачання м. Харкова

(загальний обсяг інвестицій – \$ 173 млн., ставка рентабельності – 20,2%). Проект був впроваджений на підприємствах ОПО «Харківтеплоенерго» і КП «Харківські теплові мережі». Економія палива склала 203,4 тис. т.у.п./рік. Треба звернути увагу й на скорочення викидів в атмосферу NO_x – 895,6 т/рік, CO_2 – 334100 т/рік, CO – 179,6 т/рік. 4) У м. Луцьку була розроблена та впроваджена програма «Світло – кожній вулиці та провулку». З ініціативи Міськвиконкому міське електротехнічне підприємство розробило бізнес-план енергозберігаючої модернізації вуличного освітлення. Загальна сума проекту склала 3,5 млн. грн., строк окупності – близько 2 років. Проект був підтриманий Державним комітетом з енергозбереження України. Фінансування здійснювалося за рахунок державного та місцевого бюджетів, а також залучених коштів підприємств та організацій. У ході реалізації програми енергозбереження за 2 роки замінено близько 2,5 тис. світильників, вдалося досягти щорічного зменшення витрат на оплату електроенергії в межах 0,5 млн. грн.

Література: 1. Білоцерківський О.Б. Сучасний стан та перспективи розвитку енергозбереження в Україні // Матеріали VII-го міжнародного форуму молодіжи «Молодежь и сельскохозяйственная техника в XXI веке», 6-7 апреля 2011 г. – Харків: ХНТУСГ, 2011. – С. 153. 2. Білоцерківський О.Б., Ширяєва Н.В. Аналіз економічної ефективності від впровадження енергозберігаючих заходів в економіку України // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 14. – С. 10-15. 3. Практическое пособие по выбору и разработке энергосберегающих проектов / В 7 разделах. Под общ. ред. д.т.н. О.Л. Данилова, П.А. Костюченко. – М.: Технопромстрой, 2006. – 668 с. 4. Экономика энергетики: учеб. пособие для вузов / Н.Д. Рогалев, А.Г. Зубкова, И.В. Мастерова и др.; под ред. Н.Д. Рогалева. – М.: МЭИ, 2005. – 288 с. 5. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітично-довідкові матеріали в 2-х томах: Загальні засади енергозбереження / За ред. В.А. Жовтянського, М.М. Кулика, Б.С. Стогнія. – К.: Академперіодика, 2006. – Т. 1. – 510 с.